

27. Чухліб Т.В. Гадяцька угода 1658 р. та ідея її відновлення в українсько-польських стосунках другої половини XVII ст. // Український історичний журнал. – 2008. – № 3. – С. 45-74.
28. Чухліб Т.В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648-1714 рр. – 2-ге вид., доопрац. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.
29. Шевчук В.О. Козацька держава як ідея в системі суспільно-політичного мислення XVI-XVIII ст.: У 2 кн. – К.: Грамота, 2007. – Кн. 1. – 720 с.
30. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна. – Видання друге, переглянута і виправлена. – К.: Критика, 2008. – 472 с.
31. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII століття. Причини й початок Руїни. – К.: Основи, 1998. – 447 с.

The article considers the comprehension figure of I. Vygovskiy and V. Lypynskiy.

Key words: I. Vygovskiy, V. Lypynskiy, Gadiach's agreement, aristocracy, hetman.

Отримано: 14.11.2009

УДК 94(477.43)(092):7(477)(09)

В. Л. Логвіна

ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ПРАЦЯХ В. СІЧИНСЬКОГО

В статті на основі опублікованих джерел аналізується дослідницька і популяризаторська діяльність по вивченню історії українського мистецтва подолянським, відомим ученим української діаспори В.Ю.Січинським (1894-1962).

Ключові слова: Українське мистецтво, українська графіка, архітектура, кераміка, мистецькі видання, художні альбоми.

Інтенсивне дослідження творчості Володимира Січинського припадає на 90-ті роки ХХ ст., зокрема, як мистецтвознавця досліджували Володимира Січинського П.Брицький [1], І.Скрипник [15], В.Слободян [16], В.Чеплюк [17], М.Мушинка [5,6], Р.Липка [4].

Досліджуючи історію українського мистецтва, він охопив усі його галузі і в кожній із них розкрив щось нове і цікаве. Його культурологічні праці виходили у Києві, Львові, Варшаві, Празі і Відні. Спочатку це були відгуки на виставки творів мистецтва, рецензії на книги і альбоми, замітки з мистецького життя України і зарубіжжя.

Ліва частина творчої спадщини В.Січинського присвячена напрямку його досліджень у галузі мистецтвознавства та архітектури. Зокрема, йому належить майже 300 праць мистецтвознавчого характеру (огляди художніх виставок, рецензії на мистецькі видання, книги і статті з історії мистецтва, праці з художньої графіки, кераміки, різьби, вишивок тощо) і близько 100 праць з різних аспектів архітектури і зодчества України, які мають значний вплив на розвиток культури доби національного відродження в незалежній Україні [15].

Серед мистецтвознавчих праць В.Січинського важливе місце займають його перша публікація «Декорації художника Бурячека», вміщена в кам'янецькій газеті «Життя Поділля» в березні 1919 року [10] та книги «Конспект історії всесвітнього мистецтва» (Прага, 1925-1928, ч.1-2),

«Малярство старокнязівської доби» (Львів, 1942), «Нариси історії українського граверства» (Львів, 1930), «Історія українського граверства XVI – XVIII ст.» (Львів, 1937), «Подільське гончарство» (Львів, 1937), «Українське ужиткове мистецтво» (Прага, 1943), «Друкарські і видавничі знаки XVI – XIX ст.» (Львів, 1936), «Орнаменти в історичних стилях» (Прага, 1940, 1943), «Українська культура: Альбом 35 табл.» (Франкфурт, 1949), «Українська порцеляна» (Філадельфія, 1952) та ін.

Він написав також багато загальних синтетичних оглядів з історії українського мистецтва, про модерне мистецтво, про сучасну українську графіку, про народну архітектуру, орнаментику, кераміку; на теми мистецького виховання, про методи мистецького навчання і т.д. Праці В.Січинського, статті, окремі публікації – це перлина в скарбниці української духовності.

Надзвичайно цінними є мистецькі альбоми, упорядковані Володимиром Юхимовичем, які представляли українське мистецтво далеко за межами України. Вже у 1924 році він підготував до друку окреме (четверте) видання часопису «Мистецтво слов'ян», що виходив у Брно чеською мовою. Це видання повністю присвячене українській архітектурі. Грунтовна стаття В.Січинського (чеською та французькою мовами) була ілюстрована тринадцятьма фотографіями та малюнками й двома кольоровими вкладками найвизначніших пам'яток української архітектури. Як підкреслювала критика того часу, Січинський цим виданням, «показав світу невідому красу українського будівництва».

З інших його книжок – альбомів заслуговують на увагу: «Monumental Architecture Ukraine» (Прага, 1940; друге видання – Франкфурт, 1947; третє – Нью-Йорк, 1956), що охоплює 64 таблиці та 360 малюнків, виконаних автором, «Українські орнаменти історичні» (1943, 1946), «Українські орнаменти народні» (1943, 1946), «Орнаменти в історичних стилях» (1943, 1946), «Українське ужиткове мистецтво: Ткацтво-Вишивки-Вибійки» (Франкфурт, 1947) та ін. Останній альбом з кольоровими ілюстраціями вишивок видано чотирма мовами: українською, англійською, французькою та німецькою.

У 1938 р. В.Січинський здав до друку монографію «Кераміка і скло», яка мала вийти як другий випуск серії «Українське ужиткове мистецтво». Книжку було видрукувано, однак після окупації Львова радянською армією весь тираж, разом з рукописом було знищено.

Кілька статей В.Січинський присвятив так званому «Ужитковому мистецтву»: до речі, він уперше в українському мистецтвознавстві вжив цей термін для визначення «тих галузей мистецтва, що залишилися поза архітектурою, різьбленням і малярством, а саме – виробничих галузей – твори з дерева, глини, металу, шкіри, ниток, паперу і т.п.» [14].

Навесні 1945 р. В.Січинський підготував до друку альбом «Українська народна мебля», що містив 30 таблиць з 56 малюнками різних типів меблів. Видавцем цього альбому був Євген Вирів, який встиг видрукувати таблиці, однак прихід у Прагу радянських військ перешкодив йому оформити видання окремою книжкою. Після трагічної смерті Є.Вирового оригінальні малюнки альбому В.Січинського разом з кількома примірниками їх друкарських репродукцій, опинилися у фотографа Тараса Кубинського, а він передав їх М.Мушинці [6].

Відомий В.Січинський і як неабиякий майстер книжкової графіки. Разом з Ковтуном, Лісовським, Бутовичем, Мозолевським він виступив реформатором книжкового оформлення. Однією з перших його робіт з книжкової графіки була обкладинка до другого видання «Гайдамаків» Т.Шевченка, виконана в 1920 році. З того часу В.Січинський виконав велику кількість обкладинок, цілий ряд друкарських та фірмових знаків, марок, плакатів та каталогів (перших українських мистецьких виставок ГДУМ у Львові (1922-1923)). Він виконав також кільканадцять плакатів зображень гербів українських земель, карт України тощо. Найкращі його роботи в галузі книжкового оформлення: «Нова Україна» (Прага, 1923), «Українська пісня у світі» Ол. Пеленського: «Наш Львів», обкладинка до творів Б.Лепкого («Мазепа»), І.Соневицького (пісні), М.Островерхи, М.Бажанського («Мозаїка кадрів в'язничних»), П.Савчука («В бурі життя») і т.д. В.Січинський ілюстрував власні твори: «Чужинці про Україну», «Українська культура», «Український тризуб і прапор», «Пам'ятки української архітектури», «Іван Мазепа – людина і меценат» й ін. Уже в Америці він оформляв українські журнали: «Віник», «Крила», «Волинь» [3].

Книжкове оформлення В.Січинського незвичайно оригінальне, легке, витримане в українському стилі та з досконалим технічним виконанням. Якщо глянути на будь-яку обкладинку його роботи, то одразу видно чітко окреслену ідею, досконалу композицію, перфектний малюнок і шляхетний колір. Лаконізм у композиції, скромність, надають книжці високу мистецьку вартість. Книжкова графіка В.Січинського має суто український характер, оскільки базується на українських стародруках доби ренесансу й бароко, про що свідчить легкість, шляхетність, ренесансова скромність й, разом з тим, барокове багатство та досконалий шрифт. Як глибокий знавець давньої української книги, Січинський вільно володіє шрифтами і дає оригінальні зразки. Тому його праці в галузі книжкової графіки є високомистецькі та чисто українські. Як книжковий графік, В.Січинський займає видатне місце не тільки серед українських, але й західноєвропейських митців.

Ці та інші твори В. Січинського не тільки широко пропагують українську національну культуру, але й є цінним внеском в мистецтвознавчу і етнографічну науку, в духовність України.

В такому ж дусі виконанні праці В.Січинського в галузі архітектури і зодчества. Першою його такою публікацією стала стаття «Громадські будинки», що була вміщена в кам'янецькій газеті «Село» у 1918 році [7]. Серед численних видань з української архітектури за своїм науковим, просвітницьким значенням мають книги «Українське дерев'яне будівництво і методика його досліджень» (Прага, 1926, 1936), «Дзвіниці і церкви Галицької України XVI–XIX ст.» (Львів, 1925), «Архітектура старокнязівської доби (X–XIII ст.)» (Прага, 1926), «Ротонди на Україні» (Київ, 1927), «Українське дерев'яне будівництво і різьба» (Львів, 1936), «Архітектура Лаврова» (Львів, 1936), «Пам'ятки української архітектури: Альбом» (Франкфурт, 1947; Філадельфія, 1952), «Історія архітектури» (Франкфурт, 1948), «Українська архітектура XVII–XVIII ст.» (1951, англійська мова) та ін. [3].

У 1956 р. Наукове товариство ім. Шевченка в Америці разом з Українською вільною академією наук в США та Східноєвропейським фондом видали два перші томи «Історії українського мистецтва» В.Січинського,

присвячені архітектурі, які є найголовніші в його творчості і підсумували його багаторічні дослідження на тлі архітектури [8]. Перший том – це огляд української архітектури від найдавніших часів до Другої світової війни. Другий том – це ілюстроване доповнення до першого тому. Він містить 64 таблиці з 300 малюнками, виконаними самим автором. В першому томі подано 16 таблиць з 46 фотографіями архітектурних споруд. Це перша синтетична праця про українську архітектуру, яка ґрунтується на глибокому і всебічному дослідженні. В ній використано доробок усіх попередників і розглядаються не лише існуючі, але й зруйновані архітектурні пам'ятки. Автор не обмежується кордонами України, а розглядає архітектуру українців поза її межами, зокрема в Чехії і Словаччині, Польщі, Румунії, США, Канаді.

Наступні томи «Історії Українського мистецтва» мали бути присвячені дерев'яній архітектурі і різьбі, живопису, графіці, скульптурі та ужитковому мистецтву. На жаль, автор вже не встиг їх підготувати до друку і видати. Лише матеріали до наступного тому під назвою «Українська дерев'яна архітектура і різьба» знаходяться в завершеному стані (рукопис і 100 таблиць). Таблиці завершив син Січинського Ярославом і підготував до друку. Одну копію вислав до наукової бібліотеки ім. Стефаніка у Львові в 1993 році.

Десятки його праць видано після 1958 року, деякі після його смерті, однак багато з них і досі залишається в рукописах.

Велику цінність становлять його багатоілюстровані підручники з мистецтвознавства: «Конспект з історії всесвітнього мистецтва» (1926 – 1928) [9], «Програма викладів історії всесвітнього мистецтва» (1926) [11], «Українське народне мистецтво» (1943) [13].

Загалом ґрунтовні знання В.Січинського архітектурної історії і практика та технології будівництва в їх історичному розвитку відчутно позначилися на методиці його наукових досліджень пам'яток архітектури і мистецтва, які він супроводжував копітками розрахунками, замальовками та фаховими технічними обстеженнями [12].

Таким чином, можна констатувати, що головним предметом його зацікавлення на чужині була Україна та її культура. Йї він віддавав всі свої сили, знання та енергію, незважаючи на те, що Україна (Радянська) його цькувала, ігнорувала і не визнавала.

Як видатний вчений-мистецтвознавець, В.Січинський написав і видав кілька сотень праць загальних синтетичних оглядів з історії українського мистецтва, про модерне мистецтво, про сучасну українську графіку, про народну орнаментуку, вишивку, різьбу, декор, художню кераміку, шкло й інші ремесла, на теми мистецького виховання, про методи мистецького навчання, а також створив десятки нарисів і галерею портретів видатних діячів культури України від доби середньовіччя до ХХ ст., багатьох з яких захищав і науково реабілітував як жертв сталінських репресій. Мистецтвознавчі книги, статті та окремі публікації В.Січинського – це справжні перлини скарбниці української духовності.

Як художник-графік, передусім в ділянці книжкової графіки, В.Січинський посів видатне місце не тільки серед українських, але й західноєвропейських митців. Ним оформлені і проілюстровані на засадах національних художніх традицій поема «Гайдамаки» Тараса Шевченка, численні

книги інших авторів і власних, які не мають аналогів і є високомистецькими і визнаними у всьому світі зразками високої української культури.

Архітектурні і мистецтвознавчі дослідження В.Січинського відкрили світу дерев'яні церкви, народну архітектуру, світську архітектуру у загальноукраїнському контексті, і в цьому полягає чи не найбільша його заслуга.

Список використаних джерел:

1. Брицький П. Володимир Січинський – архітектор, графік, історик мистецтва // Подільські вісті. – 1994. – 12 липня.
2. Володимир Січинський: Бібліографічний покажчик / укл. С.П.Костюк. – Львів: ЛНБ ім. В.Стефаника, 1996. – 12 с.
3. Кейван І. Володимир Січинський: архітект, мистець-графік, мистецтвознавець, дослідник. – Торонто: Євшан-Зілля, 1957. – 79 с.
4. Липка Р. Володимир Січинський: (до 100-річчя з дня народження) // Альманах 1994: Мистецький науково-популярний, ілюстрований щорічник. – Львів: Львівська Академія мистецтв, 1995. – С.64-67.
5. Мушинка М. Будівництво церков у Михайлівцях та Комарнику // Свобода «Нью-Йорк». – 1989. – 7-8 вересня.
6. Мушинка М. Місце Володимира Січинського в історії української науки та культури // Володимир Січинський та Україна: Матеріали. – С.28.
7. Січинський В. Громадські будинки // Село (Кам'янець-Подільський). – 1918. – №36-37. – С.17-20.
8. Січинський В. Історія українського мистецтва. – Нью-Йорк: НТШ в Америці, 1956. – Т.1. Архітектура. – 179 с.
9. Січинський В. Конспект історії всесвітнього мистецтва. Ч. 1. До ренесансу. – Вид. 2-е, випр. і доп. – Прага: Сіяч, 1928. – 311 с.
10. Січинський В. Нариси історії Кам'янця // Життя Поділля. – 1919. – 8 лютого, 14 лютого.
11. Січинський В. Програма викладів історії всесвітнього мистецтва. – Прага, 1926. – 38 с.
12. Січинський В. Ротонди на Україні. – К.: Київ-Друк, 1929. – 32 с.
13. Січинський В. Українське народне мистецтво // Збірник лекцій про образотворче і прикладне мистецтво. – Львів. – 1943 – №4.
14. Січинський В. Ужиткове мистецтво в системі мистецького виховання // Перший Український педагогічний конгрес 1935 року. – Львів, 1938. – С.10.
15. Скрипник І. Володимир Січинський – мистецтвознавець і дослідник сакральної архітектури: (до 100-річчя від дня народження) // Історія релігії в Україні: Тези повідомлень 4 круглого столу. (Львів, 9-10 травня 1994 р.): Київ-Львів, 1994. – С.166-167.
16. Слободян В. Сакральна архітектура українців Пряшівщини // Вісник (Укрзахід-проектреставрація). – 1993. – №1. – С.3-13.
17. Чеплюк В. Ентузіасти українського архітектурного стилю. «Петербурзької громади» // Архітектура України. – 1991. – №1. – С.37-41,62.

On the basis of publish sources research and populeshin activity on the study of history of the Ukrainian art podolyan, known scientist of the Ukrainian diaspora V.Y.Sichinskiy (1894-1962) are analysed.

Key words: Ukrainian art, Ukrainian graphic arts, architecture, ceramics, artistic editions, artistic albums.

Отримано: 19.11.2009